

BARNDOMMENS TITANIC

ELLER: VI ER FARET VILD – MEN VI SKYDER EN GOD FART!

Et stærkt budskab om betydningen af at have faglært personale omkring sig i opvæksten, når der læres og skabes oplevelser i dannelsen. Bidende, satirisk og morsom artikel.

Af Niels Jægerum, forfatter, foredragsholder, lektor, cand.mag. i dansk og psykologi, UCN (UC Nordjylland)

Skibet er ladet med...

Jeg gik en tur rundt på institutionsskibet "Hvalen" før New Public Management¹ og den store sparekniv havde sat sit præg på rammer, ressourcer, retning og råderum.

Alt var tænkt som en stille og rolig tur over barndommens og pædagogikkens kraftfulde hav. Det sprudlede af liv og kåde børn som legede, sang og snakkede med voksne og blev tilrettevist, når der var behov for det.

En lille dreng sad under en parasol på dækket og var faldet i staver. "Hvad laver du?" spurgte en af de ansatte. "Jeg er ved at rydde op i hovedet," sagde han med et glimt i øjet. Skibet var ladet med fantasifulde børn, som var i færd med at blive dannet og som udviklede sig i et samspil med voksne, der fik mulighed for at være professionelle med hjertet på rette sted i deres faglige relationsarbejde².

Det var en sejlads med hele børn og en pædagogisk praksis, som kom rundt om børnene i et anerkendende samspil med forældrene og de mange interessegrupper. På den store børnefærge var der tråde tilbage til fortidens humanistiske og frigørende pædagogik, hvor man var optaget af barnets dannelsesrejse og mente, at børnene skulle udvikles gennem leg/læring - stilladseret af de pædagogiske læreplaner med fokus på integrationen af krop/bevægelse, personlig udvikling, sprog, socialitet, natur og kultur.

Tillidsrelationer havde et godt tag i den udbredte måde at tackle børnene på, og man talte om bevægelsen fra børn som *tomme tavler* til børn med *mange kartofler i sækken*, fra *skolegraven* til *skolegaven*, fra *mangelsyn* til *ressourcesyn*, fra *tankpasserpædagogik* til *enzypædagogik*. Frem for alt var det pædagogiske fag i høj kurs på værftet, og der var afsat mange ressourcer til såvel undervisning som vejledning af pædagogerne i deres uddannelsesforløb. På skibets

¹ Kaspersen 2015

² Richte 2010

bibliotek stod der en bog af filosofen Savater: *Mod til opdragelse*, hvori der stod, at man måler en kultur på, hvordan den behandler de gamle og børnene.

Hele børn og halve løsninger

Så kom den økonomiske verdenskrise og skuden vendte fra helhedsorientering til New Public Management og børnefjern mekanisk overstyring af skibet. Relations professionelle forandrede sig og blev udtyndet med kvantitative målinger frem for kvalitet. Det instrumentelle paradigme fra Scientific Management³ vandt snigende indpas og de gamle fagprofessioner mistede terræn under den voldsomme politiske topstyring.

Jeg var ofte ombord på skibet i denne periode og de studerende sukkede efter ordentlig uddannelse og personalet ombord sukkede efter ressourcer til at udføre deres arbejde på en menneskelig måde. En morgen skulle jeg aflevere et barn i en legekahyt. Det var lidt skræmmende, at der var én pædagog til 15 børn og alle var mere eller mindre opslugt af deres egen verden. Pædagogen forsøgte at fortælle om

³ Buchardt 2001

I det daglige ræs ser det ud, som om vi sejler af sted med fuld fart på skibet 'Hvalen' sammen med børnene, med en ensidig præstationskurs og uden et fælles dannelsesideal. Der skæres både på dannelse og personale og vi skyder os selv i foden, hvis det fortsætter!

årstider, men der var kun larm omkring hende, og frem for alt var der ingen velkomst eller opmærksomhed på det barn, jeg kom med.

- Der var ikke ressourcer til en varm modtagelse.
- Normeringen var kommet helt i bund og afmagten havde bredt sig ud i relationerne.
- Farten på skibet var blevet sat op og "Hvalen" blev renoveret efter standardmål.
- Pædagogikken var blevet mekanisk og børnene skulle ikke længere lege og lære, nu skulle de for eksempel screenes ud fra et mekanisk sprogsyn i kunstige testsituationer, undervises som gik de i skole, og deres niveau skulle måles og sammenlignes med andre børn i andre lande.

... snart kan det være slut med 'sprudlende liv og kåde børn som leger og synger og danser...' – og i stedet får vi mekanisk screenings-pædagogik.
Arkivfoto fra Hareskov Børnehus

En leder fortalte: "Det er, som om vores "hus" hele tiden gynger og vipper. Næppe har vi fået fast grund under fødderne, så kommer der en ny struktur og nye besparelser."

Alle skulle løbe hurtigere for mindre. Det handlede om at komme hurtigt frem mod de aftalte mål og man tillod ikke omveje. Om aftenen i den hemmelige kahyt sang nogle af personalet denne sang:

denne vej det går. Børns sprog skal vurderes i de naturlige kontekster, hvor de leger og lærer inde og ude imellem andre børn og voksne.

Når man sejler væk fra "Titanic" og kommer på afstand af den blinde mekaniske sejlads, ser man heldigvis mange positive tiltag og unikke pædagogiske tilgange til børns læring og udvikling. En pædagog fortalte mig: "Når vi laver sprogvurdering hos os, skal der være plads til at snakke med barnet undervejs og følge de associationer, barnet giver udtryk for, samt at vi sammen kan lege med de materialer, der anvendes i sprogvurderingen. Hvis vi rammer den forkerte dag, afbryder vi sprogvurderingen." Sammen med børnene graver vi efter guldet og det er i de meningsfyldte handlinger, vi kan vide noget om, hvad børnene rummer.

Ombord på barndommens "Titanic" hvor farten øges, kravspecifikationerne forstærkes og nedskæringerne effektueres, oplever mange denne "vi-ved-hvad-der-er-bedst-for-dig-holdning". Titanic var jo verdens sikreste skib og intet kunne gå galt; men netop denne rationalitetsmyte kan netop gå gruelig galt, hvis man ikke sætter farten ned og indser at tilværelsesoplysning og dannelse ikke kan reduceres til relevant information på dækket. Når et tillidsparadigme i forhold til de professionelle pædagoger erstattes af et styrings- og kontrolparadigme, ødelægges fagprofessionernes arbejdsglæde. Ingen med respekt for det pædagogiske fag kan se sig selv som håndlanger for tidsåndens instrumentelle målemaskineri. Sangen i den hemmelige kahyt fortsætter:

Hvorfor nu presse vor barndom helt væk
putte den ned i en kæmpesæk?
Hvorfor blive voksne i rasende fart
se på resultater en hurtig start
Hvorfor presse hvorfor stress
børn fra vid og sans?
Hvad vil vi monstro med det her til lands?

Før mødet med isbjerget

At den mekaniske pædagogik kommer snigende ind i forholdet til selv de små børn, har jeg selv oplevet fra en lille pige: Midt under en sprogtest udbryder pigen: "Mor bander. Det må hun ikke, vel?" Den voksne undlader at svare på dette og fortsætter med at remse 4 ord op fra testen, som barnet skal gengive. "Er vi i skole?" spørger pigen. Det svarer den voksne heller ikke på. Under den mekaniske paraply er det ikke meningen, der tæller, men de resultater man er ude efter ifølge kontrolarket. Det er skræmmende, hvis det er

Hvorfor nu måle og veje på alt
sætte tal på barnet hvad der er galt
finde det der mangler rette det ind
sige til den skæve:
Tag og forsvind!
Hvorfor presse hvorfor stress
børn fra vid og sans?
Hvad vil vi monstro med det her til lands?

Barndommens heliotropi

Det er en god historie, at pædagogerne mange steder udfører så flot og gedigent et arbejde på trods af ressourcer, rammer, råderum og retning omstruktureres og presses så voldsomt.

Der er pres fra arbejdsvilkår, pres fra brugerne, og der opstår en sårbarhed over for markedskræfterne⁴. Der bliver mere og mere butikstænkning over relationsprofessionerne og alt er en købs- og salgsproces i de nye tider. Der holdes heldigvis fortsat konferencer og passionerede møder med følgende dagsorden:

Lad dog de børn være lidt mere i fred
skub ej til floden den flyder afsted
tænk på det store i det små
så vil de lære at finde på
Hvorfor haste hvorfor haste med at vokse op?
Giv barnet en tid
til rødde og top!

En afsluttende scene fra den pædagogiske meningsø, hvor orkestret spiller melodien "Børn har 100 sprog":
En af pædagogerne er ude at gå tur med fem små nysgerrige børn, da de kommer forbi en død solsort. "Hvad er det?", spørger Anton. Pædagogen siger: "Lad os se på, hvad det er Anton har fået øje på" - og sætter sig sammen med børnene omkring solsorten. De får en snak om fuglen, der kan flyve, at den spiser regnorm, som den hakker op af plænen og om små unger, der kommer ud af æggene i reden og om tiden til at dø for den sorte gamle fugl, som nu ligger her ved busken. De vender den om med en pind og ser nu, at der er en masse liv på

⁴ Kaspersen 2015

den anden side og taler om, at de små dyr besøger fuglen, og at den snart kun er fjer. Derefter dækker de den til med blade og små kviste og siger, før de går, at nu sover den godt der til de ses næste gang. Pædagogen tager børnene med videre og synger "Se den lille stær den er åh så fornøjet!"

Hvis nogen skulle være i tvivl, så er der i denne lille scene alle ingredienser i den pædagogiske læreplan: Krop og bevægelse, kultur (sangen), natur, personlig udvikling (følelser, sanser, opmærksomhed), sprog og socialitet (relationer) i den fælles undersøgelse af den døde solsort. Fantastisk og magisk pædagogik i børnehøjde. Dette er, hvad vi skal gå efter: helhedsorienterede oplevelser, der vækker børns fantasi og lysten til at lære! Den mekaniske fart på Titanic skal omdannes til sammenhængskraft i pædagogisk arbejde! Vi kan spare så meget på pædagogisk personale, at vi skyder os selv i foden og presser børnene ud af barndommen.

Referencer

- Burchardt, Jørgen: Introduktion af nye ledelsesformer – da Scientific Management kom til Danmark 1905-1920. I: Tidsskrift for Arbejdsliv nr. 4, 2001, s. 69-00.
- Henriksen, Holger (1996): Kulturkampen, Holger Henriksens Forlag
- Jægerum, Niels (2015): Ledelse gennem organisationsbilleder, UCN act2learn
- Kaspersen, Lars og Jan Nørgaard (2015): Ledelseskriser i konkurrencestaten, Hans Reitzel
- Kemp, Peter (2015) Løgnen om dannelse, Tiderne Skifter
- Lasch, Christopher (1979): Narcissismens kultur- En analyse af et samfund i opløsning, Gyldendal
- Richte, Tom (2010): Relationer i teori og praksis- perspektiver på pædagogisk tænkning, Billesø & Baltzer
- Rosa, Hartmut (2014): Fremmedgørelse og acceleration, Hans Reitzels Forlag
- Staugård, Hans Jørgen (2010) Professioner under forandring UCN
- Taylor, F.W. (1911): Principles of Scientific Management, New York, Harper & Row

Versene er skrevet af forfatteren som selv synger dem under sine foredrag. Red.